

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII

**Acordului de Asociere între Republica Moldova,
pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a
Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, și a
Legii nr.112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere**

(Acordul de Asociere RM - UE)

(Sesizarea nr. 44a/2014)

CHIȘINĂU

9 octombrie 2014

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:

Dl Alexandru TĂNASE, *președinte*,
Dl Aurel BĂIEȘU,
Dl Igor DOLEA,
Dl Tudor PANȚÎRU,
Dl Victor POPA,
Dl Petru RAILEAN, *judecători*,
cu participarea dnei Aliona Balaban, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 14 iulie 2014
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în ședință plenară închisă,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 14 iulie 2014, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 25 lit. h) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 38 alin. (1) lit. h) din Codul jurisdicției constituționale, de către Frațiunea parlamentară a Partidului Comuniștilor din Republica Moldova, pentru controlul constituționalității Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, precum și a Legii nr.112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere.

2. Autorii sesizării au pretins, în special, că prevederile contestate afectează suveranitatea, independența, neutralitatea, interesele economice și financiare ale Republicii Moldova, fiind contrare articolelor 1, 7, 8, 9 alin. (3), 11 și 126 din Constituție.

3. Prin decizia Curții Constituționale din 11 septembrie 2014 sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a prejudicia fondul cauzei.

4. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opinia Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Catedrei de drept internațional și relații economice externe a Universității de Stat din Moldova.

5. În ședința plenară publică a Curții, fracțiunea parlamentară a Partidului Comuniștilor din Republica Moldova, autor al sesizării, a fost

reprezentată de dl Igor Vrenea. Parlamentul a fost reprezentat de dl Ion Creangă, șeful Direcției juridice. Guvernul a fost reprezentat de dl Vladimir Grosu, viceministru al justiției, și dl Iulian Groza, viceministru al afacerilor externe și integrării europene.

ÎN FAPT

6. Prin Legea nr.112 din 2 iulie 2014, Parlamentul a ratificat Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte.

7. Prin respectivul Acord, se instituie o Asociere între Uniunea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte.

8. Acordul de Asociere cuprinde șapte titluri, anexe și protocoale și se bazează pe două componente de bază: asocierea politică și integrarea graduală pe piața unică europeană.

9. Prin prevederile Acordului se creează un cadru de cooperare în domeniile politicii externe și de securitate, justiției, comerțului, libertății și securității sectorului economic.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

10. Prevederile relevante ale Constituției (M.O., 1994, nr. 1) sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.
[...].”

Articolul 2 Suveranitatea și puterea de stat

„(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.”

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.”

Articolul 9

Principiile fundamentale privind proprietatea

„[...]”

(3) Piața, libera inițiativă economică, concurența loială sînt factorii de bază ai economiei.”

Articolul 11

Republica Moldova, stat neutru

„(1) Republica Moldova proclamă neutralitatea sa permanentă.

[...]”

Articolul 126

Economia

„(1) Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.

(2) Statul trebuie să asigure:

a) reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține, în condițiile legii;

b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție;

c) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară;

[...]”

h) inviolabilitatea investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine.”

11. Prevederile relevante ale Declarației de independență a Republicii Moldova, adoptată prin Legea nr.691-XII din 27 august 1991 (M.O., 1991, nr.11-12, art.103,118), sunt următoarele:

„[...]”

În calitate sa de STAT SUVERAN ȘI INDEPENDENT, REPUBLICA MOLDOVA:

SOLICITĂ tuturor statelor și guvernelor lumii recunoașterea independenței sale, astfel cum a fost proclamată de Parlamentul liber ales al Republicii, și își exprimă dorința de a stabili relații politice, economice, culturale și în alte domenii de interes comun cu țările europene, cu toate statele lumii, fiind gata să procedeze la stabilirea de relații diplomatice cu acestea, potrivit normelor de drept internațional și practicii existente în lume în această materie;

ADRESEAZĂ Organizației Națiunilor Unite cererea de a fi admisă ca membru cu drepturi depline în organizația mondială și în agențiile sale specializate;

DECLARĂ că este gata să adere la Actul final de la Helsinki și la Carta de la Paris pentru o nouă Europă, solicitând, totodată, să fie admisă cu drepturi egale la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa și la mecanismele sale;

CERE Guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste să înceapă negocieri cu Guvernul Republicii Moldova privind încetarea stării ilegale de ocupație a acesteia și să retragă trupele sovietice de pe teritoriul național al Republicii Moldova;

HOTĂRĂȘTE ca pe întregul său teritoriu să se aplice numai Constituția, legile și celelalte acte normative adoptate de organele legal constituite ale Republicii Moldova;

GARANTEAZĂ exercitarea drepturilor sociale, economice, culturale și a libertăților politice ale tuturor cetățenilor Republicii Moldova, inclusiv ale persoanelor aparținând grupurilor naționale, etnice, lingvistice și religioase, în conformitate cu prevederile Actului final de la Helsinki și ale documentelor adoptate ulterior, ale Cartei de la Paris pentru o nouă Europă.

[...]”

12. Prevederile relevante ale Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, din 27 iunie 2014 (M. O., 2003, nr. 159-162, art.648), ratificat prin Legea nr.112 din 2 iulie 2014 (M. O., 2014, nr. 185-199, art.442), sunt următoarele:

Articolul 1 Obiective

„(1) Se instituie prin prezentul acord o asociere între Uniune și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte.

(2) Obiectivele acestei asocieri sunt:

(a) să promoveze asocierea politică și integrarea economică între părți, pe baza unor valori comune și a unor legături strânse, inclusiv prin creșterea participării Republicii Moldova la politicile, programele și agențiile UE;

(b) să consolideze cadrul pentru un dialog politic consolidat în toate domeniile de interes reciproc, care să permită dezvoltarea unor relații politice strânse între părți;

(c) să contribuie la consolidarea democrației și la stabilitatea politică, economică și instituțională în Republica Moldova;

(d) să promoveze, să mențină și să consolideze pacea și stabilitatea în regiune și în lume, inclusiv prin unirea eforturilor în vederea eliminării surselor de tensiune, prin îmbunătățirea securității frontierelor, prin promovarea cooperării transfrontaliere și a bunelor relații de vecinătate;

(e) să sprijine și să intensifice cooperarea în spațiul de libertate, securitate și justiție, cu scopul de a consolida statul de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și în ceea ce privește mobilitatea și contactele interpersonale;

(f) să susțină eforturile Republicii Moldova care vizează dezvoltarea potențialului său economic prin intermediul unei cooperări internaționale, precum și prin intermediul apropierii legislației sale de cea a UE;

(g) să creeze condiții prielnice pentru îmbunătățirea relațiilor economice și comerciale, obiectivul final fiind integrarea treptată a Republicii Moldova în cadrul pieței interne a UE, astfel cum se prevede în prezentul acord, inclusiv prin instituirea unei zone de liber schimb complex și cuprinzător, ceea ce va permite realizarea unei apropieri legislative și a liberalizării accesului la piață cu implicații majore, în conformitate cu drepturile și obligațiile care decurg din statutul de membre ale OMC al părților și cu aplicarea transparentă a acestor drepturi și obligații, precum și

(h) să creeze condiții prielnice pentru o cooperare tot mai strânsă în alte domenii de interes reciproc.

[...]"

Articolul 2

„(1) Respectarea principiilor democratice, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum sunt proclamate în Declarația Universală a Drepturilor Omului și definite în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în Actul final de la Helsinki din 1975 al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, precum și în Carta de la Paris pentru o nouă Europă din 1990, reprezintă baza politicilor interne și externe ale părților și constituie un element esențial al prezentului acord. Combaterea proliferării armelor de distrugere în masă, a materialelor conexe și a vectorilor acestora constituie, de asemenea, un element crucial al prezentului acord.

(2) Părțile își reiterează angajamentul față de principiile economiei de piață, față de dezvoltarea durabilă și față de un multilateralism eficace.

(3) Părțile își reafirmă respectul față de principiile statului de drept și ale bunei guvernante, precum și obligațiile lor internaționale, în special în cadrul ONU, al Consiliului Europei și al OSCE.

(4) Părțile se angajează să încurajeze cooperarea și bunele relații de vecinătate, inclusiv cooperarea în domeniul dezvoltării de proiecte de interes comun, îndeosebi cele legate de prevenirea și combaterea corupției, a activităților criminale, organizate sau de alt tip, inclusiv cele cu caracter transnațional, și a terorismului. Acest angajament constituie un factor-cheie în dezvoltarea relațiilor și a cooperării între părți și contribuie la menținerea păcii și a stabilității în regiune.”

Articolul 7

Prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor

„Părțile îmbunătățesc cooperarea practică în ceea ce privește prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor, în special în vederea unei posibile participări a Republicii Moldova la operațiunile civile șimitare de gestionare a crizelor, conduse de UE, precum și la exercițiile și activitățile de formare relevante, de la caz la caz și ca urmare a unei posibile invitații din partea UE.”

Articolul 8 Stabilitatea regională

„(1) Părțile își intensifică eforturile comune de promovare a stabilității, securității și dezvoltării democratice în regiune și, în special, colaborează în vederea soluționării pașnice a conflictelor regionale.

(2) Părțile își reiterează angajamentul de a găsi o soluție durabilă la problema transnistreană, respectând pe deplin suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova, precum și de a facilita în comun reabilitarea postconflict. În așteptarea unei soluționări și fără a aduce atingere formatului de negociere stabilit, problema transnistreană va constitui unul dintre principalele subiecte de pe agenda dialogului politic și a cooperării dintre părți, precum și în dialogul și cooperarea cu alți actori internaționali interesați.

[...]”

Articolul 408 Abrogarea legislației interne incompatibile

„Ca parte a apropierii, Republica Moldova retrage dispozițiile din legislația internă sau revocă practicile interne care sunt incompatibile cu dreptul Uniunii sau cu legislația sa internă apropiată de dreptul Uniunii în domeniile legate de comerț aferente titlului V (Comerț și aspecte legate de comerț) din prezentul acord.”

[...]

Articolul 448 Apropierea treptată

„Republica Moldova realizează apropierea treptată a legislației sale de dreptul Uniunii și de instrumentele internaționale menționate în anexele la prezentul acord, pe baza angajamentelor identificate în prezentul acord și în conformitate cu dispozițiile din anexele respective. Prezenta dispoziție nu aduce atingere niciunei dispoziții sau obligații specifice privind apropierea prevăzută în titlul V (Comerț și aspecte legate de comerț) din prezentul acord.”

Articolul 465 Intrarea în vigoare și aplicarea cu titlu provizoriu

„(1) Părțile ratifică sau aprobă prezentul acord în conformitate cu procedurile lor interne. Instrumentele de ratificare sau de aprobare se depun la Secretariatul General al Consiliului Uniunii Europene.

(2) Prezentul acord intră în vigoare în prima zi a celei de-a doua luni care urmează datei de depunere a ultimului instrument de ratificare sau de aprobare.

(3) Fără a aduce atingere alineatului (2) din prezentul articol, Uniunea și Republica Moldova convin să aplice parțial și cu titlu provizoriu prezentul acord, astfel cum specifică Uniunea și cum se prevede la alineatul (4) din prezentul articol, precum și în conformitate cu procedurile și legislația lor internă, după caz.

(4) Aplicarea cu titlu provizoriu devine efectivă din prima zi a celei de-a doua luni care urmează datei la care depozitarul prezentului acord primește:

(a) notificarea Uniunii cu privire la finalizarea procedurilor necesare în acest scop, cu indicarea părților din acord care se aplică cu titlu provizoriu; și

(b) notificarea Republicii Moldova cu privire la finalizarea procedurilor necesare pentru aplicarea cu titlu provizoriu a prezentului acord.

[...]"

13. Prevederile relevante ale Acordului de parteneriat și cooperare dintre Comunitățile Europene și statele lor membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, din 28 noiembrie 1994, ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr.627 - XIII din 3 ianuarie 1995 (M. O., 1995, nr. 65-66, art.724), sunt următoarele:

Articolul 1

„Prin aceasta se instituie un parteneriat între Comunitate și Statele ei Membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte.

Obiectivele acestui parteneriat sunt:

- asigurarea unui cadru corespunzător dialogului politic între părți, care ar permite dezvoltarea unor relații politice;

- promovarea comerțului și investițiilor, precum și a relațiilor economice armonioase între Părți, pentru a încuraja astfel dezvoltarea lor economică durabilă;

- asigurarea bazei pentru colaborarea în domeniile legislativ, economic, social, financiar și cultural;

- susținerea eforturilor Republicii Moldova de consolidare a democrației, de dezvoltare a economiei și de finalizare a tranziției sale la economia de piață.”

Articolul 2

„Respectarea democrației, principiilor dreptului internațional și a drepturilor omului, așa cum sunt definite în special în actul final de la Helsinki și în Carta de la Paris pentru o nouă Europă, precum și a principiilor economiei de piață, inclusiv celor enunțate în documentele Conferinței CSCE de la Bonn, stau la baza politicii interne și externe a Părților și constituie un element esențial al parteneriatului și prezentului Acord.”

Articolul 50

„1) Părțile recunosc ca o condiție importantă pentru consolidarea legăturilor economice dintre Moldova și Comunitate o reprezintă apropierea legislației existente și viitoare a Republicii Moldova de cea a Comunității. Republica Moldova va întreprinde măsurile necesare pentru a asigura creșterea graduală a compatibilității legislației sale cu legislația comunitară.

2) Apropierea legislațiilor va cuprinde, în particular, următoarele domenii: legislația vamală, dreptul societăților, dreptul bancar, contabilitatea și fiscalitatea întreprinderilor, proprietatea intelectuală, protecția muncitorilor la locul lor de

muncă, serviciile financiare, regulile de concurență, aprovizionarea publică, protecția sănătății și a vieții persoanelor, animalelor și a plantelor, mediului înconjurător, protecția consumatorilor, impunerea indirectă, regulile și normele tehnice, legile și reglementările privind energia nucleară, transportul.

3) Comunitatea va acorda Republicii Moldova asistență tehnică necesară pentru realizarea acestor măsuri, care poate include:

- schimb de experți;
- furnizarea informațiilor rapide, în particular, în materie de legislație pertinentă;
- organizarea seminarelor;
- activități de pregătire a cadrelor;
- ajutor pentru traducerea legislației comunitare în domeniile vizate.

[...]"

Articolul 82

„Prin prezentul Articol este instituit un Consiliu de Cooperare care urmărește realizarea prezentului Acord. Consiliul se va întruni la nivel ministerial o dată pe an. El va examina orice probleme importante care apar în cadrul Acordului, precum și toate celelalte chestiuni bilaterale sau internaționale de interes comun în scopul realizării obiectivelor prezentului Acord. Consiliul de Cooperare poate de asemenea face recomandări corespunzătoare în baza unui acord comun între cele două Părți.”

Articolul 84

„1) Consiliul de Cooperare este ajutat la îndeplinirea sarcinilor sale de către un Comitet de Cooperare compus, pe de o parte, din reprezentanți ai membrilor Consiliului Uniunii Europene și membrilor Comisiei Comunităților Europene și, pe de altă parte, de către reprezentanții Guvernului Republicii Moldova, de obicei la nivel de înalți funcționari. Președinția Comitetului de Cooperare este exercitată pe rând de către Comunitate și Republica Moldova.

În regulile sale de procedură Consiliul de Cooperare va determina obligațiile Comitetului de Cooperare, care cuprind pregătirea reuniunilor Consiliului de Cooperare, precum și modalitățile de funcționare a Comitetului.

2) Consiliul de Cooperare poate delega oricare din competențele sale Comitetului de Cooperare, care va asigura continuitatea între reuniunile Consiliului de Cooperare.

[...]"

14. Prevederile relevante ale Legii nr.595-XIV din 24 septembrie 1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova (M.O., 2000, nr.24-26, art.137) sunt următoarele:

Articolul 1 Domeniul de aplicare

„(1) Prezenta lege se aplică tratatelor internaționale ale Republicii Moldova și determină modul de inițiere, negociere, semnare, intrare în vigoare, aplicare, suspendare, denunțare sau stingere a acestora.

(2) Inițierea, negocierea, semnarea, intrarea în vigoare, aplicarea, suspendarea, denunțarea sau stingerea tratatelor internaționale ale Republicii Moldova se exercită în conformitate cu principiile și normele dreptului internațional, cu Convenția cu privire la dreptul tratatelor (Viena, 1969), Constituția Republicii Moldova, prezenta lege, precum și în conformitate cu prevederile tratatelor.”

Articolul 4

Exprimarea consimțământului Republicii Moldova de a fi legată printr-un tratat internațional

„(1) Consimțământul Republicii Moldova de a fi legată printr-un tratat internațional se exprimă prin semnare, schimbul instrumentelor care constituie un tratat, ratificare, acceptare, aprobare sau aderare la acesta ori prin oricare alt mijloc convenit de confirmare formală a consimțământului.

(2) Actul cu privire la consimțământul Republicii Moldova de a fi legată printr-un tratat internațional se adoptă de către autoritățile abilitate ale Republicii Moldova în conformitate cu atribuțiile acestora, stabilite prin Constituția Republicii Moldova și prin prezenta lege.”

Articolul 11

Tratatele internaționale prezentate Parlamentului spre examinare

„(1) Parlamentul Republicii Moldova decide asupra ratificării, acceptării, aprobării sau aderării Republicii Moldova la:

- a) tratatele internaționale încheiate în numele Republicii Moldova;
- b) tratatele internaționale care sunt semnate la nivel de guvern și se încadrează în una din următoarele categorii:
 - tratate de pace;
 - tratate politice sau care implică un angajament politic;
 - tratate cu caracter militar, care vizează capacitatea de apărare a Republicii Moldova, problemele dezarmării sau ale controlului internațional asupra armamentului, asigurarea păcii și securității;
 - tratate cu privire la teritoriu;
 - tratate care fac necesară adoptarea unor legi noi sau revizuirea legilor în vigoare;
 - tratate care vizează participarea Republicii Moldova în organizațiile internaționale;
 - tratate care implică un angajament financiar;
 - tratate care vizează statutul persoanelor, drepturile și libertățile fundamentale ale omului;
 - orice tratate a căror ratificare este specificată în dispozițiile acestora.

(2) Dacă tratatul internațional prezentat Parlamentului Republicii Moldova spre examinare implică adoptarea unor legi noi sau modificarea legilor în vigoare, proiectul legii privind ratificarea, acceptarea, aprobarea sau aderarea la tratatul

internațional și proiectele legilor privind modificările în legislație se prezintă concomitent.

(3) Nu se admite ratificarea, acceptarea, aprobarea sau aderarea la un tratat internațional care limitează caracterul suveran, independent sau unitar al statului, precum și la cele care afectează neutralitatea permanentă a statului, exprimate, în particular, prin cedare sau schimb de teritoriu, transfer al competenței naționale în favoarea unei structuri supranaționale sau aderare la organizațiile de securitate colectivă, decât după examinarea problemei în cadrul unui referendum republican.”

Articolul 19

Respectarea tratatelor internaționale

„Tratatele internaționale se execută cu bună-credință, în conformitate cu principiul pacta sunt servanda. Republica Moldova nu poate invoca prevederile legislației sale interne ca justificare a neexecutării unui tratat la care este parte.”

15. Prevederile relevante ale Hotărârii Parlamentului nr.707 - XII din 10 septembrie 1991 privind aderarea Republicii Moldova la instrumentele juridice internaționale referitoare la drepturile omului (M. O., 1991, nr. 6,) sunt următoarele:

„[...]

Recunoscând rolul excepțional al instrumentelor internaționale care configurează drepturile și libertățile fundamentale ale omului, adoptate de O.N.U și instituțiile ei speciale, precum și de către Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa la reuniunile de la Helsinki, Madrid, Viena, Copenhaga, Paris, Republica Moldova aderă la următoarele instrumente juridice internaționale:

Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (1 august 1975);

[...]

Carta de la Paris pentru o nouă Europă (21 noiembrie 1990).

[...].”

16. Prevederile relevante ale Legii nr.780 -XIV din 27 decembrie 2001 privind actele legislative (M.O., 2002, nr.36-38, art.210) sunt următoarele:

Articolul 5

Condițiile generale obligatorii ale actului legislativ

„ (1) Apărarea drepturilor, libertăților, intereselor legitime ale cetățenilor, egalitatea și echitatea socială, precum și compatibilitatea cu legislația comunitară constituie o condiție obligatorie a oricărui act legislativ.

[...].”

17. Prevederile relevante ale Legii nr.317-XIV din 18 iulie 2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale (M.O., 2003, nr. 208-210, art.783) sunt următoarele:

Articolul 33
Examinarea propunerilor, documentarea și luarea
deciziei corespunzătoare

„(1) Actul normativ trebuie să instituie reguli necesare, suficiente și posibile, care să conducă la o cât mai mare stabilitate și eficiență normativă. Soluțiile pe care le cuprinde trebuie să fie temeinic fundamentate, luându-se în considerare interesul social, politica statului și cerințele corelării cu ansamblul reglementărilor interne, precum și ale armonizării actelor normative cu reglementările legislației comunitare și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

[...]”

18. Prevederile relevante ale Legii nr.1156-XIV din 26 iunie 2000 cu privire la participarea Republicii Moldova la operațiunile internaționale de menținere a păcii (M. O., 2000, nr. 149-151, art.1106) sunt următoarele:

„[...]”

Articolul 2
Principiile de participare a Republicii Moldova la operațiunile
internaționale de menținere a păcii

„(1) Principiile de participare a Republicii Moldova la operațiunile internaționale de menținere a păcii derivă din interesele fundamentale ale țării și din angajamentele ei internaționale, prevalând următoarele aspecte:

a) operațiunile internaționale de menținere a păcii se desfășoară cu mandatul O.N.U sau O.S.C.E, după ce se determină statutul forțelor internaționale de pacificare;

[...]”

19. Prevederile relevante ale Hotărârii Parlamentului nr.153 din 15 iulie 2011 privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova (M. O., 2011, nr. 170-175, art.499) sunt următoarele:

„[...]”

Bazându-se pe Concepția securității naționale, întregul ansamblu de acțiuni orientate spre asigurarea securității țării pornește de la înțelegerea faptului că, în prezent, securitatea națională a unui stat european nu mai poate fi privită ca un fenomen izolat. Instabilitățile și pericolele din Europa, inclusiv de la periferiile ei, afectează starea de securitate a tuturor statelor europene, impunând o cooperare internațională intensă, eforturi comune.

[...]”

Un loc aparte în contextul securității îi revine participării Republicii Moldova la eforturile globale, regionale și subregionale de promovare a stabilității și a securității

internaționale prin cooperare în cadrul ONU, OSCE, precum și cu NATO, cu alte organizații internaționale relevante, participării la misiunile din cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comună a UE (CSDP).

[...]"

20. Prevederile relevante ale Hotărârii Guvernului nr.1345 din 24 noiembrie 2006 cu privire la armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația comunitară (M. O., 2006, nr. 189-192, art.1470) sunt următoarele:

„[...]”

Se stabilește că:

armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația comunitară se va efectua pe etape, primordial în domeniile prioritare stabilite de actele bilaterale în vigoare care reglementează relațiile dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova;

[...]"

ÎN DREPT

21. Din conținutul sesizării, Curtea observă că aceasta vizează în esență regimul juridic al tratatelor internaționale încheiate de către Republica Moldova.

22. Astfel, sesizarea se referă la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională, precum statul de drept, suveranitatea, independența, neutralitatea, economia, în raport cu respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale, precum și a principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional.

A. ADMISIBILITATEA

23. În conformitate cu decizia sa din 11 septembrie 2014, Curtea a reținut că, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, articolului 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin. (1) lit. a) din Codul Jurisdicției Constituționale, sesizarea prezentată constituie obiect al jurisdicției constituționale.

24. Articolele 25 lit. h) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. h) din Codul Jurisdicției Constituționale abilitază fracțiunea parlamentară cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională.

25. Curtea constată că obiectul controlului constituționalității îl constituie Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, precum și Legea nr.112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de asociere.

26. Curtea reține că prevederile Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, nu au mai făcut obiectul controlului constituționalității.

27. Totodată, Curtea reține că domeniul vizat de obiectul sesizării ține de regimul juridic al tratatelor internaționale încheiate de către Republica Moldova.

28. În jurisprudența sa anterioară, Curtea a menționat că din analiza prevederilor constituționale și legale rezultă că exercitarea controlului constituționalității unui tratat internațional, în sensul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, poate interveni între momentul exprimării consimțământului de către Republica Moldova de a fi legată prin tratat pe plan internațional și momentul punerii în vigoare a tratatului prin îndeplinirea procedurilor cerute de lege.

29. Astfel, Curtea a reținut că, între momentul exprimării consimțământului Republicii Moldova de a fi legată prin tratat și momentul intrării în vigoare a tratatului, subiecții abilitați își pot exercita dreptul de a sesiza Curtea Constituțională în vederea controlului constituționalității tratatelor internaționale.

30. În contextul obiectului sesizării, Curtea menționează că, în condițiile prevederilor art.465 alin.(2) din Acordul de asociere, acordul intră în vigoare în prima zi a celei de-a doua luni după data depunerii ultimului instrument de ratificare sau aprobare.

31. Totodată, alin.(3) stabilește că, fără a aduce atingere alin. (2) al prezentului articol, Uniunea Europeană și Republica Moldova convin să aplice cu titlu provizoriu prezentul acord în parte, în modul specificat de către Uniune. Potrivit alin.(4) al art. 465, aplicarea provizorie intră în vigoare din prima zi a celei de-a doua luni care urmează după data primirii de către Depozitar a următoarelor documente: (a) notificarea UE privind finalizarea procedurilor necesare în acest scop, indicând părțile acordului care se aplică cu titlu provizoriu, și (b) notificarea Republicii Moldova privind finalizarea procedurilor necesare pentru aplicarea provizorie a prezentului acord.

32. În așa fel, unele prevederi ale acordului sunt aplicate provizoriu începând cu 1 septembrie 2014.

33. Astfel, până la etapa intrării în vigoare a Acordului, sesizarea corespunde condițiilor de formă și de fond pentru a fi declarată admisibilă.

34. Prin urmare, Curtea apreciază că sesizarea nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului, în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul Jurisdicției Constituționale.

35. Curtea relevă că, potrivit normelor constituționale, prerogativa Curții este de a stabili corelația dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia.

36. Pentru a elucida corespunderea dispozițiilor contestate cu normele constituționale, Curtea va opera, în special, cu prevederile art. 1, art.9 alin. (3) combinat cu art.126 și art.11 din Constituție, precum și cu prevederile Declarației de Independență.

37. De asemenea, prezenta cauză va fi examinată de Curte și prin prisma jurisprudenței sale anterioare, actelor internaționale în domeniu.

B.FONDUL CAUZEI

PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART.1 ALIN.(1), ART.9 ALIN.(3) COMBINAT CU ART.126 ȘI ART.11 DIN CONSTITUȚIE

38. Autorii sesizării au pretins, în special, că prevederile contestate vin în contradicție cu prevederile art. 1 din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

[...]”

39. La fel, autorii sesizării au pretins că prevederile contestate contravin prevederilor art. 9 alin.(3) din Constituție, care stabilesc:

„[...]”

(3) Piața, libera inițiativă economică, concurența loială sînt factorii de bază ai economiei.”

40. În opinia autorilor sesizării, prevederile contestate vin în contradicție și cu prevederile art. 11 din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Republica Moldova proclamă neutralitatea sa permanentă.

[...]”

41. De asemenea, autorii sesizării au pretins și încălcarea art.126 din Constituție:

Articolul 126 Economia

„(1) Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.

(2) Statul trebuie să asigure:

a) reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține, în condițiile legii;

b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție;

- c) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară;
[...]
- h) inviolabilitatea investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine.”

1. Argumentele autorilor sesizării

42. Potrivit autorilor sesizării, prevederile Acordului de Asociere sunt contrare prevederilor constituționale, iar în procesul de negociere a acestuia era necesar să se pornească de la principiul suveranității.

43. În sesizare se menționează că prin negocieri defectuoase cu referire la suveranitatea și independența statală se recunoaște primatul dreptului european și aplicabilitatea directă a acestuia.

44. Astfel, în viziunea autorilor sesizării, toate principiile UE, în particular cel al subsidiarității, vor trebui transpuse în legislația moldovenească.

45. Cu referire la un șir de prevederi ale acordului, în domeniul importului și exportului cu UE, proprietății intelectuale, autorii susțin că obligativitatea Republicii Moldova de a asigura pe teritoriul său efectuarea de către organele UE a controalelor și inspecțiilor, cu scopul de a proteja interesele financiare ale UE, aduce atingere art. 9 alin. (3) și art. 126 din Constituția Republicii Moldova.

46. La fel, autorii sesizării califică Consiliul de Asociere și Comitetul de Asociere ca organe supranaționale, care vor supraveghea și monitoriza implementarea Acordului în lipsa unor reglementări privind obligativitatea participării permanente a reprezentanților Moldovei.

2. Argumentele autorităților

47. În opinia prezentată de Președintele Republicii Moldova se menționează că normele de drept internațional constituie reguli de conduită obligatorie, stabilind drepturile și obligațiile statelor în relațiile pe care le reglementează. Inserarea unui tratat internațional în ordinea juridică internă prezumă corespunderea acestuia cu Constituția, fapt care nu mai poate fi contestat, iar acțiunea internă a unui tratat internațional este determinată de valabilitatea sa în raport cu normele internaționale.

48. Șeful statului susține că dezvoltarea și codificarea dreptului internațional, promovarea reglementării relațiilor dintre state impun astăzi, mai mult ca oricând, respectarea de către toate statele a obligațiilor internaționale asumate în conformitate cu principiul *pacta sunt servanda*.

49. Parlamentul, în opinia prezentată, susține că factorul conlucrării Republicii Moldova în cadrul acestui Acord cu statele membre ale Uniunii Europene nu modifică regimul politic din țară, nu restrânge dreptul poporului la expresie, la luarea deciziilor politice prin alegeri libere etc., ci

din contra, apropierea Republicii Moldova de modelul european de integrare dezvoltă capacitățile externe și interdependente ale suveranității naționale, în sensul întăririi capacității de a reglementa chestiuni economico-politice de o manieră mai eficientă.

50. La fel, Parlamentul menționează că prin integrarea în dreptul intern a acquis-ului comunitar nu se aduce atingere în nici un fel suveranității și independenței statale, fiind o aplicare a dispozițiilor art.8 alin.(1) din Constituție, potrivit căruia Republica Moldova se obligă să respecte tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

51. În opinia prezentată de Guvern se reține că, potrivit art.1 din Acordul de Asociere, Acordul de Asociere nu are ca obiectiv aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană și nu implică cedarea de drepturi suverane în favoarea instituțiilor europene, ci doar presupune o asociere politică și o integrare economică cu Uniunea Europeană.

52. În cadrul ședinței publice, reprezentantul Guvernului, dl Vladimir Grosu, a menționat că suveranitatea se exercită în conformitate cu regulile de drept internațional.

53. Cu referire la problema transnistreană, reprezentantul Guvernului a menționat că prin antrenarea Uniunii Europene și a altor actori internaționali în procesul de negocieri pentru soluționarea conflictului transnistrean Republica Moldova nu face altceva decât să-și exercite suveranitatea.

54. Catedra de drept internațional și drept al relațiilor economice externe a Universității de Stat din Moldova susține că Acordul de Asociere nu reprezintă un acord de aderare la UE, ci vine să instituie o asociație politică și de integrare economică cu Uniunea Europeană. Potrivit art.3 alin.(2) lit. g) din Acordul de Asociere, ca obiectiv al dialogului politic este respectarea și promovarea principiilor suveranității și integrității teritoriale, a inviolabilității frontierelor și a independenței Republicii Moldova.

3. Aprecierea Curții

3.1. Principii fundamentale

3.1.1. Orientarea Republicii Moldova spre spațiul valoric european

a) actul de constituire a Republicii Moldova și valorile europene

55. Orice text constituțional este rezultatul anumitor condiționări istorice, sociale și economice, care conferă Constituției o anumită identitate.

56. Declarația de Independență constituie actul prin care Republica Moldova s-a proclamat ca stat suveran, independent și democratic, liber să-

și hotărăscă prezentul și viitorul, fără nici un amestec din afară, în conformitate cu idealurile și năzuințele sfinte ale poporului în spațiul istoric și etnic al devenirii sale naționale.

57. Prin Hotărârea nr. 36 din 5 decembrie 2013 Curtea a reținut că „Declarația de Independență, fiind parte integrantă a Preambulului Constituției, are valoare de text constituțional și face corp comun cu Constituția”.

58. Curtea relevă că, prin actul de constituire a statului, Republica Moldova și-a exprimat dorința de a stabili relații politice, economice, culturale și în alte domenii de interes comun **cu țările europene**, cu toate statele lumii, fiind gata să procedeze la stabilirea de relații diplomatice cu acestea, potrivit normelor de drept internațional și practicii existente în lume în această materie.

59. La fel, Republica Moldova a declarat că este gata să adere la Actul final de la Helsinki și la Carta de la Paris pentru o nouă Europă, solicitând, totodată, să fie admisă cu drepturi egale la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa și la mecanismele sale.

60. Curtea reține că prin Carta de la Paris (ratificată de către Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.707- XII din 10 septembrie 1991 privind aderarea Republicii Moldova la instrumentele juridice internaționale referitoare la drepturile omului), statele s-au angajat în favoarea democrației întemeiate pe drepturile omului și libertățile fundamentale; prosperitate prin libertate economică și echitate socială; securitate egală pentru toate țările. Carta cheamă popoarele să se asocieze la crearea unei noi Europe și consfințește următoarele:

„Europa liberă, formând un singur tot, reclamă o nouă relansare. Chemăm popoarele noastre să se asocieze la această măreață operă.”

61. În Declarația de Independență sunt incluse elementele care au fost considerate esențiale în definirea identității constituționale a noului stat și a populației acestuia: aspirațiile de libertate, independență și unitate națională, identitatea lingvistică, democratizarea, statul de drept, economia de piață, istoria, normele de morală și de drept internațional, orientarea europeană, asigurarea drepturilor sociale, economice, culturale și a libertăților politice tuturor cetățenilor Republicii Moldova, inclusiv persoanelor aparținând grupurilor naționale, etnice, lingvistice și religioase.

62. **Declarația de Independență a marcat ruptura cu spațiul valoric totalitar sovietic și reorientarea noului stat independent spre spațiul valoric democratic european.** Aspirațiile Republicii Moldova de a stabili relații în toate domeniile de interes comun cu țările europene și orientarea spre spațiul valoric democratic european au fost consfințite în actul de constituire a statului.

63. Astfel, în sensul Declarației de Independență și articolului 1 din Constituție, orientarea spre spațiul valoric democratic european este un element definitoriu al identității constituționale a Republicii Moldova.

b) parcursul juridico-politic al relațiilor Republica Moldova – Uniunea Europeană

64. Curtea menționează că relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană au fost formal lansate odată cu semnarea la 28 noiembrie 1994 a Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC), care a intrat în vigoare la 1 iulie 1998. APC a reprezentat un angajament încheiat între Republica Moldova și Uniunea Europeană în numele afirmării valorilor democratice. Prin acest acord, părțile au convenit să promoveze un dialog politic, menit să consolideze apropierea lor, să sprijine transformările politice și economice din țară, să contribuie la o mai mare convergență a pozițiilor în probleme internaționale de interes reciproc.

65. În baza articolului 50 al APC, Moldova s-a angajat să întreprindă măsurile necesare creșterii compatibilității graduale a legislației sale cu cea a Uniunii Europene, inițiind, în acest sens, o nouă componentă a cooperării, și anume armonizarea legislației naționale cu cea comunitară.

66. Aspirațiile de integrare europeană a țării, în lumina perspectivelor oferite de APC, au fost materializate pe plan intern prin aprobarea Programului de activitate al Guvernului Republicii Moldova pentru anii 1999-2002 „Supremația legii, revitalizare economică, integrare europeană”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 270 din 8 aprilie 1999. Prin respectivul document de politici, integrarea în Uniunea Europeană a fost stabilită drept obiectivul strategic principal al politicii externe a Republicii Moldova și a fost determinată de factorii obiectivi ai edificării unui stat democratic și prosper, bazat pe economia de piață, și angajării lui în spațiul european de securitate și stabilitate.

67. Curtea observă că semnarea ulterior, la 22 februarie 2005, a Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană a deschis noi oportunități pentru depășirea limitelor politice și instituționale ale APC. UE a recunoscut aspirațiile europene ale Republicii Moldova și a oferit, pentru prima oară, perspectiva integrării treptate în spațiul economic european.

68. Implementarea Planului de Acțiuni RM-UE a avut drept rezultat general dinamizarea relațiilor moldo-comunitare în domenii precum: dialogul politic, reformele democratice, soluționarea conflictului transnistrean, dezvoltarea comerțului și reformele economice, justiție și afaceri interne, impulsivitatea contactelor interumane etc.

69. La fel, Curtea menționează că la 24 martie 2005 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat *Declarația cu privire la parteneriatul politic pentru realizarea obiectivelor de integrare europeană a țării*. Conform

acestei Declarații, dezvoltarea de mai departe a Moldovei nu poate fi asigurată decât prin **„promovarea consecventă și ireversibilă a cursului strategic spre integrare europeană”**.

70. Semnatarii Declarației s-au angajat să sprijine eforturile diplomatice, juridice și politice îndreptate spre îndeplinirea Planului de acțiuni RM-UE. În viziunea semnatarilor, una din principalele direcții ale parteneriatului politic trebuia să fie *„eforturi comune asupra spectrului de probleme, a căror soluționare va contribui la aderarea cât mai rapidă a Republicii Moldova la Uniunea Europeană”*.

71. Promovarea vectorului european și-a găsit o fermă reflectare și în Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova pentru anii 2005-2009 „Modernizarea țării - bunăstarea poporului”, în care integrarea europeană era desemnată drept prima dintre prioritățile fundamentale ale executivului, stabilindu-se în acest sens că: „Guvernul va continua să construiască cu Uniunea Europeană relații politice, de securitate, economice și culturale eficiente, să promoveze cooperarea transfrontalieră și să-și asume responsabilitatea pentru prevenirea și soluționarea conflictelor”.

72. Printre realizările principale ale Republicii Moldova în perioada Acordului de parteneriat și cooperare pot fi enumerate dezvoltarea unui dialog politic structurat și continuu cu UE, implicarea UE în promovarea reformelor interne în Moldova, precum și demararea procesului de armonizare a legislației țării noastre cu legislația comunitară în domeniile drepturilor omului, sistemului judiciar și administrativ, economiei, comerțului, reformei sociale, educației etc.

73. Suplimentar, Curtea menționează că participarea Republicii Moldova la proiectele și activitățile Pactului de Stabilitate, precum și aderarea sa la noi mecanisme de integrare regională din Europa de Sud-Est au ancorat țara noastră în procesele integraționiste din această regiune, au mărit vizibilitatea prezenței sale în evoluția relațiilor politico-diplomatice din Europa de Sud-Est și au contribuit la promovarea imaginii ei ca țară cu vocație și aspirații de integrare europeană.

74. În urma alegerilor parlamentare anticipate din 29 iulie 2009, integrarea europeană a devenit prioritatea strategică majoră a Republicii Moldova.

75. La 12 ianuarie 2010, Republica Moldova și Uniunea Europeană s-au angajat în negocierea Acordului de Asociere, care să înlocuiască APC. În același timp, autoritățile europene au negociat cu Guvernul Republicii Moldova Planul de Acțiuni în domeniul liberalizării regimului de vize. Guvernul, prin Hotărârea nr.122 din 4 martie 2011, a aprobat Programul național de implementare a Planului de Acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană în domeniul liberalizării regimului de vize.

76. La 15 septembrie 2011, Parlamentul European a adoptat Rezoluția privind negocierile Acordului de Asociere între Republica Moldova și

Uniunea Europeană. Textul Rezoluției cuprinde o serie de referințe importante pentru viitorul relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană. În mod special, rezoluția se referă la liberalizarea regimului de vize, negocierea zonei de liber schimb, cooperarea sectorială.

77. Ca rezultat, Republica Moldova a reușit să înregistreze o serie de progrese în aprofundarea parteneriatului său cu UE, care au culminat cu semnarea la 28 iunie 2014 a Acordului de asociere cu Uniunea Europeană. Aceste progrese au reprezentat o realizare majoră în procesul de modernizare politică și economică a Republicii Moldova, a afirmării țării noastre în calitate de stat democratic și au propulsat țara noastră la rangul de exemplu în cadrul Parteneriatului Estic.

3.1.2. Principiile suveranității și al respectării dreptului internațional

78. Articolul 8 alin.(1) din Constituție stabilește că Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

79. Potrivit cadrului legal, prin tratat urmează a se înțelege orice acord încheiat în scris de către Republica Moldova, destinat a produce efecte juridice și guvernat de normele dreptului internațional.

80. Articolul 19 din Legea nr.595-XIV privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova stabilește că tratatele internaționale se execută cu bună-credință, în conformitate cu principiul *pacta sunt servanda*. Republica Moldova nu poate invoca prevederile legislației sale interne ca justificare a neexecutării unui tratat la care este parte.

81. În acest sens, prin Hotărârea nr.55 din 14 octombrie 1999, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra interdependenței dintre actele normative naționale și tratatele internaționale și a menționat că normele și principiile unanim recunoscute ale dreptului internațional sunt executorii pentru Republica Moldova în măsura în care ea și-a exprimat consimțământul de a fi legată prin actele internaționale respective. Prin urmare, executarea prevederilor tratatelor internaționale pe care Republica Moldova le-a ratificat este indiscutabilă.

82. În Decizia nr.17 din 7 noiembrie 2013, Curtea a reiterat că la încheierea și executarea tratatelor internaționale Republica Moldova urmează să se conformeze principiilor și normelor de drept internaționale, precum și dispozițiilor constituționale și legale naționale, care guvernează problemele tratatelor, și să le execute cu bună-credință.

83. Curtea menționează că principalul subiect al dreptului internațional este statul. Fiind purtător al suveranității, statul reprezintă țara în relațiile cu alte state și cu organizațiile internaționale și este titular al drepturilor și obligațiilor internaționale.

84. În Hotărârea nr.15 din 27 mai 2014 Curtea a menționat că „suveranitatea de stat reprezintă supremația și independența puterii de stat în sfera relațiilor interne și externe.”

85. Suveranitatea exprimă dreptul exclusiv și inalienabil al statului de a-și stabili și realiza de sine stătător politica sa internă și externă, de a-și exercita funcțiile, de a realiza măsurile practice de organizare a vieții sociale interne și a relațiilor sale externe pe baza respectării suveranității altor state, a principiilor și normelor de drept internaționale acceptate prin acordul său de voință.

86. Curtea relevă că suveranitatea, fiind un atribut al statului, în relațiile cu alte state, este strâns legată de independență.

87. Abordarea din dreptul internațional a căutat și o identificare a suveranității cu independența. O speță a Curții Permanente de Arbitraj consfințește această similitudine și statuează: „Suveranitatea în relațiile dintre state înseamnă independență. Independența în legătură cu un teritoriu este dreptul de a exercita asupra acestuia funcțiile statului, cu excluderea (drepturilor) oricărui alt stat. Pornind de la independență, ca precondiție a suveranității, aceasta din urmă, odată recunoscută, devine garant al celei dintâi” (decizia Curții Permanente de Arbitraj de la Haga în cauza *Island of Palmas, Statele Unite ale Americii și Olanda*, din 4 aprilie 1928).

88. Suveranitatea și independența fiecărui stat presupune egalitatea acestora pe plan internațional. Egalitatea suverană a statelor a devenit unul dintre principiile de bază pe care s-a fondat Carta Națiunilor Unite, articolul 2 alin. (1) statuând:

„Organizația este întemeiată pe principiul egalității suverane a tuturor Membrilor ei”.

89. Rezoluția ONU nr. 2625 din 24 octombrie 1970 definește principiul egalității suverane prin următoarele elemente: „a) statele sunt egale din punct de vedere juridic; b) fiecare stat se bucură de drepturile deplinei suveranități; c) fiecare stat are obligația de a respecta personalitatea celorlalte state; d) integritatea teritorială și independența politică a statului sunt inviolabile; e) fiecare stat are dreptul de a alege și dezvolta liber sistemul său politic, social, economic și cultural; f) fiecare stat are obligația de a respecta deplin și cu bună credință angajamentele sale internaționale și de a trăi în pace cu celelalte state.”

90. Curtea relevă că pe plan internațional nu poate exista o suveranitate absolută, întrucât statul național este un element în sistemul internațional. Suveranitatea constituțională a Republicii Moldova nu denotă funcționarea în vid a statului, ci se manifestă pe plan extern prin stabilirea unor raporturi de colaborare cu alte state și entități internaționale. În principal, aceste raporturi se stabilesc în baza unor tratate internaționale.

91. Curtea reține că înțelegerea suveranității ca o putere absolută și nerestricționată ar echivala cu izolarea unui stat pe plan internațional. Delegarea anumitor competențe unor organizații internaționale, guvernate prin forța legilor, nu condiționează pierderea elementelor tradiționale constitutive ale statului.

92. Transferul unor competențe ale statului, transfer care decurge din libera voință a statului suveran și care permite exercitarea competențelor în continuare cu participarea statului suveran, într-o manieră convenită dinainte și susceptibilă de control, nu este o slăbire conceptuală a suveranității statului, dar poate, *a contrario*, să conducă la consolidarea sa în cadrul acțiunilor comune integrate.

93. Curtea Internațională de Justiție, în *cauza Affaire du Vapeur „Wimbledon”* din 17 august 1923, a statuat: ”Curtea refuză să recunoască că încheierea unui tratat prin care statul își asumă obligația de a executa sau de a se abține de a executa un anumit act reprezintă renunțarea la suveranitate.”

94. Curtea reține că dreptul statului de a-și asuma angajamente internaționale este un element al suveranității statului.

95. Curtea subliniază că **delegarea anumitor competențe instituțiilor internaționale prin încheierea unor tratate nu antrenează renunțarea la suveranitate.** Aceste tratate reprezintă convenții, prin care deținătorul de suveranitate delegă anumite competențe spre o altă autoritate.

96. În relațiile internaționale ale statelor și ale organizațiilor internaționale, acestea din urmă sunt instituțiile, în cadrul cărora **statele își unesc suveranitățile și resursele pentru a soluționa probleme comune și pentru a găsi soluții comune reciproc acceptabile, acționând astfel în favoarea intereselor lor naționale.**

97. Astfel, statele Uniunii Europene au hotărât că unele atribute pot fi realizate mai bine prin efortul comun, realizat sub tutela instituțiilor europene. Pe această cale statele și-au consolidat suveranitatea, împărțind atât costurile, cât și beneficiile unei asemenea colaborări.

98. În lumina celor expuse, Curtea relevă că statul, prin însăși apartenența sa la un tratat internațional, cedează competențele în limitele stabilite de reglementarea internațională. Din acest punct de vedere, apartenența Republicii Moldova la Organizația Națiunilor Unite sau calitatea de parte la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori la alte tratate internaționale are semnificația unei cedări a competențelor autorității statale și comportă obligația statului de a se supune deciziilor unor instituții internaționale (de exemplu, Consiliul de Securitate al ONU, CtEDO etc.).

99. Curtea relevă că, în general, tratatele internaționale trebuie privite ca mijloc de coordonare a acordurilor de voință ale diferitelor state, ce reiese din exercitarea suveranității.

3.2. Aplicarea principiilor enunțate la prezenta cauză

3.2.1. Suveranitatea Republicii Moldova și Acordul de Asociere

100. Curtea reține că Constituția reprezintă cadrul juridic fundamental, după conținutul său normativ, dar și cadrul juridic suprem, după forța sa juridică, pentru organizarea și funcționarea statului și societății democratice, consacrand cele mai importante valori umane.

101. Este de reținut că, potrivit art. 1 din Constituție, Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil. Fiind proclamate în Constituție, respectivele elemente definitorii ale statului nu pot fi suprimate.

102. Curtea menționează că trăsăturile statului, și anume, caracterul său suveran și independent, unitar și indivizibil, sunt esențiale pentru definirea Republicii Moldova în cadrul democrației constituționale.

103. Totodată, Curtea reține că, potrivit art.2 alin. (1) din Constituție, suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

104. Întru dezvoltarea principiului suveranității naționale, art. 60 alin. (1) și art. 61 alin. (1) din Constituție stipulează că Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului, ce este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

105. Astfel, Curtea relevă că Parlamentul este o instituție politico-juridică statală, rezultată din libera expresie de voință a poporului, exponent al suveranității naționale, menită să exercite puterea legislativă.

106. Curtea reține că ratificarea de către Parlamentul Republicii Moldova, prin Legea nr. 112 din 2 iulie 2014, a Acordului de Asociere confirmă decizia suverană a poporului Republicii Moldova de a se apropia de valorile europene.

107. Curtea notează că modul de inițiere, negociere, semnare, intrare în vigoare, aplicare, suspendare, denunțare sau stingere a tratatelor (acordurilor) internaționale ale Republicii Moldova este stabilit prin Legea nr.595-XIV din 24 septembrie 1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova.

108. Potrivit art.11 alin.(1) lit.a) din legea menționată, Parlamentul decide asupra ratificării, acceptării, aprobării sau aderării Republicii Moldova la tratatele internaționale încheiate în numele Republicii Moldova.

109. Curtea menționează că legea supusă controlului constituționalității a fost examinată de către Parlament, cu respectarea procedurii legislative stabilite de Regulamentul Parlamentului, cu votul majorității deputaților aleși, întrunind 59 de voturi pro și 4 voturi împotriva.

110. Prin urmare, Curtea constată că Parlamentul, în deplină concordanță cu normele constituționale și legale existente, a fost în drept să adopte actul legislativ supus controlului constituționalității.

111. Curtea menționează că Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană este un tratat internațional între Uniunea Europeană (UE) și Republica Moldova.

112. Curtea reține că Acordul de Asociere constituie o continuitate a acțiunilor demarate în cadrul Acordului de Parteneriat și Cooperare dintre Comunitățile europene și statele lor membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, semnat în 1994 și intrat în vigoare în 1998, și reprezintă o etapă calitativ nouă în relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană.

113. Curtea reține că factorul conlucrării Republicii Moldova în cadrul Acordului cu statele membre ale UE nu modifică regimul politic din țară, nu restrânge dreptul poporului la expresia voinței sale, la luarea deciziilor politice prin alegeri libere, respectiv, suveranitatea poporului nu este limitată.

114. Curtea reține că Acordul de Asociere nu are semnificația aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană, ci vine să instituie o asociere politică și o integrare economică cu Uniunea Europeană. Mai mult, nici chiar aderarea unui stat la Uniunea Europeană nu semnifică o renunțare la identitatea națională și la principiile constituționale și nu constituie o încălcare a suveranității și a identității naționale a statelor membre.

115. Clauza de identitate a fost consacrată în articolul 4.2 din Tratatul Uniunii Europene și constituie temeiul în baza căruia statele membre își definesc limitele întinderii suveranității lor naționale. Potrivit respectivului articol: „Uniunea respectă egalitatea statelor membre în raport cu tratatele, precum și identitatea lor națională, inerentă structurilor lor fundamentale politice și constituționale, inclusiv în ceea ce privește autonomia locală și regională. Aceasta respectă funcțiile esențiale ale statului și, în special, pe cele care au ca obiect asigurarea integrității sale teritoriale, menținerea ordinii publice și apărarea securității naționale. În special, securitatea națională rămâne responsabilitatea exclusivă a fiecărui stat membru.”

116. În acest fel, Tratatul enumeră trei principii de bază: *1) respectul pentru identitatea națională; 2) egalitatea între statele membre și 3) garanția că funcțiile de bază ale statelor membre rămân responsabilitatea exclusivă a acestora. Aceste trei principii reiterează determinarea statelor membre în a se afirma drept actori autonomi și suverani.*

117. Faptul că aderarea la Uniunea Europeană nu periclitează suveranitatea statelor membre a fost statuat și de către instanțele jurisdicționale constituționale din statele Uniunii Europene. În acest sens, în jurisprudența acestora s-a statuat că odată cu adoptarea Tratatului de la Lisabona nu s-a încălcat suveranitatea statelor, deși ratificarea sa necesită anumite procese legislative pe plan intern (a se vedea *mutatis mutandis*

hotărârile Curților Constituționale a Germaniei din 30.06.2009, a Letoniei din 7.04.2009, a Lituaniei din 15.03.2011.)

118. Curtea subliniază că Uniunea Europeană este fondată pe principiile libertății, democrației, respectului drepturilor omului și libertăților fundamentale, precum și al statului de drept, principii care sînt comune statelor membre.

119. Curtea reține că Acordul de Asociere este principalul instrument al Uniunii Europene pentru a aduce Republica Moldova mai aproape de standardele europene. De aceea, obligația de punere în aplicare a prevederilor Acordului de Asociere include obligația de aplicare a standardelor.

120. Semnarea, ratificarea și intrarea în vigoare a Acordului de Asociere cu UE nu trebuie să pună în discuție supremația Constituției asupra întregului sistem juridic în domeniul suveranității Republicii Moldova. Normele din Constituție, expresie a voinței națiunii, nu-și pierd forța obligatorie și nu își modifică conținutul în mod automat odată cu intrarea în vigoare a unui tratat internațional.

121. Examinând prevederile Acordului de Asociere, Curtea constată că acesta promovează asocierea politică și integrarea economică între Republica Moldova și Uniunea Europeană **pe baza unor valori comune**, precum respectarea și promovarea principiilor suveranității și integrității teritoriale, a inviolabilității frontierelor și a independenței Republicii Moldova, democrația, respectarea drepturilor omului și a libertăților.

122. Respectiv, scopul și obiectivele Acordului sunt în deplină armonie cu prevederile articolului 1 alin. (3) din Constituție, care stabilește că Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

123. La fel, Curtea consideră necesar să menționeze că orientarea Republicii Moldova spre spațiul valoric democratic european este inseparabilă de alte angajamente internaționale, care decurg din calitatea de membru al organizațiilor internaționale.

124. În acest context, Curtea reține că, potrivit Preambulului Acordului, părțile se obligă să respecte toate principiile și prevederile Cartei ONU, Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), [...] ale Cartei de la Paris pentru o nouă Europă din 1990, precum și ale Declarației Universale a Națiunilor Unite cu privire la drepturile omului din 1948 și Convenției Europene pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 1950.

125. Curtea reiterează că, potrivit normei constituționale, în implementarea politicii sale externe, Republica Moldova trebuie să respecte principiile și normele dreptului internațional unanim recunoscute și tratatele internaționale la care este parte.

126. **Respectarea obligațiilor internaționale asumate prin propria voință este o tradiție juridică și un principiu constituțional, ca parte inseparabilă a unui stat de drept.**

127. Curtea reține că scopurile politicii externe sunt în mod esențial legate de programul complex al reformelor interne, menite să faciliteze dezvoltarea economică și implementarea standardelor democratice.

128. Sub aspectul suveranității, Curtea apreciază ca fiind eronată afirmația autorilor sesizării, potrivit căreia organele de lucru instituite prin Acord (Consiliul de Asociere și Comitetul de Asociere) sunt organe supranaționale, care urmează a lua decizii în absența reprezentanților Republicii Moldova.

129. Conform dispozițiilor Acordului, Consiliul de Asociere supraveghează și monitorizează aplicarea și implementarea acordului și este format din membri ai Consiliului Uniunii Europene și membri ai Comisiei Europene, pe de o parte, și membri ai Guvernului Republicii Moldova, pe de altă parte, iar prezidarea lucrărilor Consiliului de Asociere va fi succesivă - de un reprezentat al Uniunii Europene și, respectiv, al Republicii Moldova.

130. Comitetul de asociere oferă asistență Consiliului de Asociere în exercitarea sarcinilor și este format din reprezentanți ai părților - în principiu, funcționari publici de nivel superior. Comitetul de Asociere este prezidat, pe rând, de un reprezentant al Uniunii și un reprezentant al Republicii Moldova.

131. Astfel, aceste entități sunt formate din reprezentanții ambelor părți, iar lucrările Consiliului de Asociere vor fi prezidate succesiv. Curtea notează că deciziile și recomandările Consiliului de Asociere, respectiv ale Comitetului de Asociere, vor fi adoptate de comun acord.

132. În lumina celor expuse, Curtea constată că **organele instituite prin Acord nu reprezintă organe supranaționale, ci doar entități care asigură buna realizare a acordului.**

133. În acest context, Curtea ține să menționeze că structuri instituționale asemănătoare au fost create și în baza Acordului de Parteneriat și Cooperare dintre Comunitățile Europene și statele sale membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de alta, din 28 noiembrie 1994, și anume Consiliul de Cooperare (art. 82 din APC) și, respectiv, Comitetul de Cooperare (art. 84 din APC), iar existența acestora pe parcursul perioadei de implementare a APC nu a prezentat semne de influențare a suveranității Republicii Moldova și a puterii decizionale a instituțiilor sale naționale.

134. La fel, alegațiile autorilor sesizării referitoare la primatul dreptului european și aplicabilitatea directă a acestuia nu sunt susținute de textul Acordului.

135. Curtea relevă că Acordul nu a atribuit competențele de legiferare instituțiilor Uniunii Europene, acestea fiind păstrate exclusiv de către autoritățile naționale ale Republicii Moldova.

136. În această ordine de idei, Curtea reține că art. 448 din Acord instituie doar angajamentul Republicii Moldova de a realiza apropierea treptată a legislației sale de dreptul Uniunii și de instrumentele internaționale menționate în anexele acordului, pe baza angajamentelor identificate în acord și în conformitate cu dispozițiile din anexele respective ale acestuia.

137. Articolul 408 din Acord prevede angajamentul Republicii Moldova de a-și retrage dispozițiile din legislația internă sau de a-și revoca practicile interne care sînt incompatibile cu dreptul Uniunii sau cu legislația sa internă apropiată de dreptul Uniunii în domeniile legate de comerț aferente titlului V „Comerț și aspecte legate de comerț” din acord.

138. Curtea menționează că procedura de aproximare a legislației naționale cu cea a Uniunii Europene nu este una automată și unilateral realizată de UE, ci derulează potrivit mecanismelor legislative naționale, stabilite de Legea nr.780-XV din 27 decembrie 2001 privind actele legislative și Legea nr.317-XV din 18 iulie 2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale. Mai mult ca atât, legile citate consacră deja principiul necesității armonizării legislației Republicii Moldova cu cea a Uniunii Europene, iar mecanismul propriu-zis este stabilit prin Hotărârea Guvernului nr. 1345 din 24 noiembrie 2006 cu privire la armonizarea legislației naționale cu legislația comunitară, pe lângă Ministerul Justiției fiind instituit în acest sens Centrul de Armonizare a Legislației.

139. În așa fel, temerile autorilor sesizării legate de subminarea suveranității naționale nu sunt justificate; de fapt, suveranitatea va fi mai bine pusă în valoare alături de alte state, într-un cadru european.

140. De asemenea, Curtea constată că criticile autorilor sesizării care afirmă că Acordul ignoră principiul constituțional al integrității teritoriale a Republicii Moldova, excluzând orice particularități legate de Transnistria, este un fals, deoarece art.8 alin.(2) din Acord conține dispoziții exprese privind angajamentul de a găsi o soluție durabilă pentru problema transnistreană. Astfel, art.8 din Acord statuează:

„(1) Părțile își intensifică eforturile comune de promovare a stabilității, securității și dezvoltării democratice în regiune și, în special, colaborează în vederea soluționării pașnice a conflictelor regionale.

(2) Părțile își reiterează angajamentul de a găsi o soluție durabilă la problema transnistreană, respectând pe deplin suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova, precum și de a facilita în comun reabilitarea postconflict. În așteptarea unei soluționări și fără a aduce atingere formatului de negociere stabilit, problema transnistreană va constitui unul dintre principalele subiecte de pe agenda dialogului politic și a cooperării dintre părți, precum și în dialogul și cooperarea cu alți actori internaționali interesați.”

3.2.2. *Statutul de neutralitate în raport cu dreptul Republicii Moldova de a participa la operațiuni de menținere a păcii*

141. Cu referire la afectarea principiului neutralității de către Acordul de Asociere, potrivit căruia părțile consolidează cooperarea practică în ceea ce privește prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor, în special în vederea unei posibile participări a Republicii Moldova la operațiunile civile și militare de gestionare a crizelor, conduse de UE, precum și la exercițiile și activitățile de formare relevante, de la caz la caz și ca urmare a unei posibile invitații din partea UE, Curtea reține următoarele.

142. Constituția nu stabilește *expressis verbis* nici o modalitate de cooperare militară internațională a Republicii Moldova, precum și nici o modalitate de asistență pe care o pot oferi alte state țării noastre. Cu toate acestea, modalitățile de cooperare internațională militară nu sunt în contradicție cu prevederile Constituției, în cazul în care sunt utilizate pentru apărarea valorilor supreme – securitatea națională și independența, bunăstarea cetățenilor, drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, precum și pentru apărarea altor valori constituționale.

143. Curtea menționează că o altfel de interpretare a Constituției ar însemna că Republica Moldova se poate apăra doar în mod individual, iar acest lucru ar duce la renegarea dreptului statului la autoapărarea individuală și colectivă, recunoscut de art. 51 al Cartei Națiunilor Unite din 1945, care stabilește: „Nici o dispoziție din prezenta Cartă nu va aduce atingere dreptului inerent de autoapărare individuală sau colectivă în cazul în care se produce un atac armat împotriva unui Membru al Națiunilor Unite, până când Consiliul de Securitate va lua măsurile necesare pentru menținerea păcii și securității internaționale. Măsurile luate de Membri în exercitarea acestui drept de autoapărare vor fi aduse imediat la cunoștința Consiliului de Securitate și nu vor afecta în nici un fel puterea și îndatorirea Consiliului de Securitate, în temeiul prezentei Carte, de a întreprinde oricând acțiunile pe care le va socoti necesare pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale.”

144. Potrivit Strategiei Securității Europene, securitatea națională a unui stat european nu poate fi privită în izolare și ține cont de abordarea cuprinzătoare a securității naționale, caracterul multidimensional și interdependent al acesteia, determinat atât de starea de lucruri din domeniile politic, militar și al ordinii publice din țară, cât și de situația din sfera economică, socială, ecologică, energetică etc.

145. Curtea reține că noua Strategie a Securității Naționale, aprobată de Parlament prin Hotărârea nr.153 din 15 iulie 2011, stabilește că în contextul securității un rol aparte revine participării Republicii Moldova la eforturile globale, regionale și subregionale de promovare a stabilității și a securității internaționale prin cooperare în cadrul ONU, OSCE, precum și

cu NATO, cu alte organizații internaționale relevante, participării la misiunile din cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comună a UE (CSDP).

146. Respectiva Strategie arată că securitatea națională a RM nu poate fi concepută în afara contextului securității europene și că în cadrul eforturilor de integrare o atenție deosebită va fi acordată intensificării cooperării cu UE pe linia PESA și PSAC, orientată spre consolidarea securității naționale și regionale.

147. Cadrul juridic pentru participarea Republicii Moldova la prevenirea conflictelor și gestionarea situațiilor de criză este stabilit prin Legea nr. 1156-XIV din 26 iunie 2000 cu privire la participarea Republicii Moldova la operațiunile internaționale de menținere a păcii, precum și de Legea nr.75 din 12 aprilie 2013, prin care Parlamentul a ratificat Acordul dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană de stabilire a cadrului pentru participarea Republicii Moldova la operațiunile Uniunii Europene de gestionare a crizelor.

148. În acest context, hotărârea de participare a țării noastre la operațiunile Uniunii Europene urmează a fi adoptată de Parlament, la propunerea Președintelui Republicii Moldova. Astfel, Acordul nu influențează, nici nu limitează autonomia decizională a Republicii Moldova privind participarea la o operațiune UE de gestionare a crizelor.

149. În același context Curtea relevă că articolul 7 din Acord oferă Republicii Moldova posibilitatea de a decide, de la caz la caz, dacă dorește să participe la operațiunile UE de management al crizelor. În virtutea principiului respectării drepturilor inerente suveranității unui stat, această posibilă participare nu poate fi interpretată decât ca un drept al Republicii Moldova, de care aceasta va face uz sau se va abține, ținând cont de legislația în vigoare.

150. În lumina celor expuse, Curtea conchide că participarea Republicii Moldova la operațiuni de menținere a păcii nu contravine statutului de neutralitate al țării.

3.2.2. Aspectele economice ale Acordului de Asociere

151. Cu referire la pretinsa afectare, prin prevederile Acordului de Asociere, a intereselor economice și financiare ale Republicii Moldova, Curtea reține următoarele.

152. Potrivit art.9 alin. (3) din Constituție, *piața, libera inițiativă economică, concurența loială sunt factorii de bază ai economiei.*

153. La fel, potrivit art. 126 din Constituție, statul trebuie să asigure *libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție.*

154. Curtea menționează că Acordul de Asociere cuprinde o importantă componentă comercială, Zona de Liber Schimb Complex și Cuprinzător/Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA), care presupune liberalizarea graduală a comerțului cu bunuri și servicii cu Uniunea Europeană, reducerea taxelor vamale, barierelor tehnice și netarifare, abolirea restricțiilor cantitative și armonizarea legislației Republicii Moldova în domeniu cu cea a UE.

155. Uniunea Europeană este cel mai important partener comercial al Moldovei, acoperind circa 45% din comerțul extern al țării. O integrare economică mai aprofundată prin intermediul DCFTA va reprezenta un impuls puternic pentru creșterea economiei țării. Fiind un element principal al Acordului de Asociere, DCFTA constituie platforma ce va crea oportunități de afaceri în Moldova, va ameliora climatul investițional și va promova o modernizare economică reală și integrarea în UE a bunurilor și serviciilor.

156. DCFTA va oferi un nou mediu pentru dezvoltarea relațiilor economice dintre UE și Moldova. Noi oportunități comerciale și de investiții vor fi create pentru stimularea concurenței. Toate aceste elemente reprezintă factori cheie pentru restructurarea și modernizarea economică a Moldovei. Mai mult decât atât, UE și alți parteneri internaționali s-au angajat să susțină Moldova în promovarea celor mai costisitoare reforme pe care le implică DCFTA, prin asistență financiară și tehnică.

157. În același context, Curtea apreciază drept neîntemeiată critica autorului sesizării referitoare la cotele discriminatorii prevăzute în domeniul exportului și importului cu Uniunea Europeană.

158. Curtea relevă că Acordul de Asociere prevede o liberalizare asimetrică a comerțului bilateral, astfel încât piața Republicii Moldova nu se va deschide completamente pentru importul din UE a celor mai sensibile produse agroalimentare. Pentru produsele respective, țara noastră va importa din UE fără taxe vamale, doar în limita anumitor cote cantitative. Acest mecanism va atenua riscul de creștere abundentă a importurilor anumitor produse agroalimentare, fapt ce va permite protejarea producătorului autohton.

159. Curtea observă, totodată, cotele aplicate exporturilor Republicii Moldova în UE nu pot limita sub nici o formă accesul producătorilor autohtoni pe piața comunitară. Dimpotrivă, acestea sunt mai mari comparativ cu capacitățile de export ale Republicii Moldova pe piața respectivă, fapt confirmat prin datele statistice.

160. Curtea subliniază că Acordul de Asociere cu UE, inclusiv Acordul de Liber Schimb, va genera o creștere economică pe termen lung. Alinierea Republicii Moldova la standardele și reglementările europene are drept scop sporirea competitivității producătorilor autohtoni și diversificarea relațiilor cu partenerii economici străini, fapt ce va determina dezvoltarea economiei țării noastre. Rezultatul direct al stabilirii Zonei de

Liber Schimb Complex și Cuprinzător cu UE este faptul că în Moldova cetățenii vor beneficia de produse și servicii de o calitate și o siguranță sporită, iar producătorii vor fi susținuți în accesarea piețelor internaționale într-un mod mai eficient și deschis.

161. Prin urmare, Curtea reține că, în spiritul normelor constituționale, prevederile Acordului vor asigura și consolida libertatea comerțului, protecția concurenței loiale și crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție.

Concluzii

162. Curtea constată că aspirațiile Republicii Moldova de a stabili relații politice, economice, culturale și în alte domenii de interes comun cu țările europene și orientarea spre spațiul valoric democratic european au fost consfințite în actul de constituire a statului – Declarația de independență.

163. Curtea reiterează că orientarea Republicii Moldova spre spațiul valoric democratic european se bazează pe valorile constituționale fundamentale, unanim recunoscute și protejate, precum suveranitatea, independența, democrația. Or, potrivit Acordului, democrația, respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și supremația legii stau la baza asocierii politice și integrării economice.

164. Prin urmare, prin ratificarea și implementarea Acordului de Asociere, Republica Moldova, pe de o parte, și statele membre ale Uniunii Europene, pe de altă parte, vor împărtăși în mod special valorile și principiile comune, cum sunt democrația și statul de drept, respectul pentru drepturile omului, buna guvernare, economia de piață și dezvoltarea durabilă.

În temeiul articolelor 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 60, 61, 62 lit. a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se respinge* sesizarea Frațiunii parlamentare a Partidului Comuniștilor din Republica Moldova pentru controlul constituționalității Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, și a Legii nr.112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere.

2. În sensul Declarației de Independență și articolului 1 din Constituție, orientarea spre spațiul valoric democratic european este un element definitoriu al identității constituționale a Republicii Moldova.

3. *Se recunosc constituționale* prevederile Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte.

4. *Se recunoaște constituțională* Legea nr.112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte.

5. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru TĂNASE

*Chișinău, 9 octombrie 2014
HCC nr. 24
Dosarul nr. 44a/2014*